1. Anul Liturgic

De reţinut:

1) Expresia „Anul Liturgic” e de origine tardivă, din secolul al XX-lea. A apărut pentru prima dată la abatele benedictin de Solesmes, dom Prosper Guernager, în cartea sa, *L'Année Liturgique*, începută în 1841. Apoi, sintagma „Anul Liturgic” a fost popularizată intens de un alt exponent de seamă al mişcării liturgice, Papa Pius al XII-lea în enciclica *Mediator Dei* (1947), urmând a fi consacrată pentru totdeauna de Conciliul Vatican II (1962-1965).

2) Pentru Biserica de la început, Anul Liturgic începea cu singura şi cea mai mare sărbătoare, Paştele (Adventul nu exista încă), pentru că Învierea lui Cristos constituie un nou început. Acest fapt coincidea cu uzanţa ebraică care vedea în Paşti şi în luna în care cădea Paştele (Nisan, martie) începutul unei noi ere, după porunca Domnului: „Luna aceasta (Nisan, martie) să fie pentru voi începutul lunilor; ea să fie pentru voi întâia între lunile anului!” (*Exod* 12, 2). Un argument întăritor al acestei viziuni era faptul că Paştele cădea în martie, când se considera că Dumnezeu a creat lumea. Mai mult, diverse calendare, inclusiv cel roman (până la calendarul iulian din 46 î.C.), începeau cu luna martie.

Biserica a considerat începutul Anului Liturgic cu Adventul destul de târziu, în secolul al XIII-lea, fapt pe care îl datorăm urmaşilor Sfântului Francisc de Assisi, cel care a popularizat un alt obicei drag lui de dinaintea Crăciunului, presepiul. Urmaşii săi, cu precădere Haymo de Faversham († 1243), au dus la următorul nivel şi au răspândit în toată lumea sistematizarea şi simplificarea liturgică începută de Inocenţiu al III-lea, cu al său *Missale Plenum*. În Breviarul franciscan întâlnim pentru prima dată începutul Anului Liturgic cu Adventul, mai apoi şi în Liturghierul lor (*Ordo indutus planeta*); breviarul şi liturghierul franciscan au devenit romane cu papa Nicolae al III-lea, iar papii le-au luat cu ei când au plecat în exilul din Avignon (1309-1377) şi mai apoi s-au răspândit în toată lumea împreună cu uzanţele lor.

3) Anul Liturgic este împărţit în Temporal (timpul Adventului, al Crăciunului, al Postului Mare, Timpul Pascal şi Timpul de peste an) şi Sanctoral (sărbătorile sfinţilor şi ale Sf. Fecioare Maria). Triduum-ul Pascal (Joia Mare, Vinerea Mare, Sâmbăta Mare cu Vigilia Pascală până la Vesperele II ale Duminicii Învierii) constituie culmea Anului Liturgic.

Cu tema Anului Liturgic intrăm în sfera timpului sacru, timp care pentru noi este însuşi Cristos cu manifestarea misterelor sale.

Constituţia Liturgică *Sacrosanctum Concilium* dedică întreg capitolul V Anului Liturgic. Anul Liturgic este unul dintre elementele constitutive ale cultului divin după Euharistie, sacramente, sacramentalii şi Liturgia orelor. De fapt, întreaga liturgie se desfăşoară în ambitusul temporal, mai exact al *anni circulum*. Pe de altă parte, prin celebrarea liturgică, timpul devine an liturgic, adică an în care se celebrează şi se face prezent Cristos însuşi. În alte cuvinte, timpul liturgic, caracterizat de circularitate, permite Bisericii să retrăiască prin liturgie întreg misterul lui Cristos de la Întrupare până la parusie.

Anul Liturgic este celebrarea şi actualizarea Misterului lui Cristos în timp. Este necesar, aşadar, să analizăm acest raport dintre Cristos şi timp. Elementul fundamental care caracterizează ebraismul şi apoi creştinismul şi le distinge de toate celelalte religii este faptul că sunt în mod esenţial credinţa într-un eveniment: Dumnezeu a intrat în istorie pentru a înfăptui un plan salvific care a culminat în moartea şi învierea lui Cristos. Acest eveniment modifică în mod radical condiţia umană şi constituie o noutate absolută.

SC 102 ne arată cum venim în contact cu misterul lui Cristos mai ales prin celebrarea liturgică. Nu este numai o istorie salvifică trecută, deja săvârşită, de ale cărei roade Biserica astăzi se bucură, adică meritele lui Isus Cristos; există, dimpotrivă, o istorie împlinită total de

Cristos, dar care nu este închisă, şi la care putem lua parte prin Liturgie. Timpul Bisericii şi, în Biserică, evenimentul liturgic-sacramental constituie acel „astăzi" (*hodie*) al lui Dumnezeu în Cristos pentru interiorizarea planului salvific.

De aceea creştinismul nu trebuie considerat religia „repetării", ci credinţa în noutatea mereu prezentă. Pentru credinţa creştină conceptul şi realitatea lui *ephapax* (o dată pentru totdeauna) este fundamentală. În fiecare an Adventul, Crăciunul, Paştele, Rusaliile nu sunt realităţi celebrate numai în mod sacramental, ci realităţi mereu noi şi tot mai profund împlinite, adică primite şi trăite.

Din această viziune reies câteva elemente foarte importante:

- centralitatea şi prioritatea asupra oricărei alte celebrări a misterului lui Cristos şi în particular a misterului pascal;

- celebrarea sărbătorilor Sf. Fecioare Maria şi a sfinţilor (mai ales a martirilor) considerată mereu în legătură cu misterul lui Cristos care s-a săvârşit în aceste membre ale Bisericii, ca şi rod al mântuirii;

- Anul Liturgic, în consecinţă, nu este un simplu calendar de zile şi luni, cărora le sunt ataşate celebrări religioase, dar este **prezenţa** sacramentală a lui Cristos în timpul unui an. Astfel anul este considerat **liturgie,** adică întregul momentelor salvifice, celebrate în mod ritual de către Biserică mai ales prin intermediul Euharistiei, ca şi memorial al întregii opere de mântuire ce culminează prin Paşte.

Motivaţiile pentru celebrarea Anului Liturgic

Ştim că în memorialul euharistic este cuprins tot binele spiritual al Bisericii, adică însuşi Cristos, Paştele nostru (cf. *PO* 5). În Euharistie se concentrează în gradul cel mai înalt toate aspectele misterului lui Cristos şi ale întregii istorii a mântuirii. Fiecare celebrare euharistică, putem spune că este Advent, Crăciun, Vinerea Sfântă, Paştele, Înălţare, Rusalii. Fiecare sărbătoare liturgică este în mod ideal conţinută în memorialul jertfei pascale a lui Cristos. Conţinutul salvific metaistoric al misterului este total, de nedespărţit şi unitar în toată plinătatea realităţii sale pentru viaţa Bisericii.

Anul Liturgic, de aceea, nu poate fi conceput având o desfăşurare progresivă şi graduală, după legile naturale, ci trebuie înţeles drept o acţiune salvifică unitară. Numai omul participă în mod gradual la această acţiune salvifică, dar misterul este în sine însuşi mereu total şi perfect.

De ce este atunci nevoie de un an liturgic dacă realitatea salvifică este deja plină şi totală în fiecare Euharistie care se celebrează în fiecare zi?

Dintr-un motiv pedagogic, dar mai ales dintr-un motiv teologic.

a) Motivul pedagogic. Biserica, sub conducerea Duhului Sfânt, a explicitat diferitele momente şi aspecte ale misterului insondabil şi incomensurabil (cf. *Ef* 3,8-19; *Rom* 11, 33-36) pentru că, din cauza capacităţii noastre psihologice limitate, nu putem să percepem şi să penetrăm infinita sa bogăţie dintr-o singură privire. Avem nevoie ca acest imens tablou să fie analizat, într-un anumit fel, desfăşurat în toate detaliile sale. A scoate în relief, liturgic vorbind, un aspect sau altul al unicului mister, adică a celebra misterele în parte, este ceea ce noi numim sărbătoare liturgică.

b) Motivul teologic. Chiar dacă misterul văzut în totalitatea sa de nedespărţit şi în lumina centrului său vital, Paştele, trebuie avut prezent faptul că opera mântuirii umane şi a perfectei glorificări a lui Dumnezeu nu s-a înfăptuit în mod exclusiv, ci în mod special prin intermediul misterului pascal. Toate actele vieţii lui Cristos (misterele) sunt salvifice şi fiecare dintre ele are o precisă conotaţie şi o valoare proprie în planul lui Dumnezeu; sunt gesturi şi modalităţi prin care Dumnezeu s-a manifestat şi s-a comunicat pe sine în şi prin umanitatea Fiului său. Fiecare mister, de aceea, are harul său aparte de mântuire. Apoi, nu putem ignora că întreaga viaţă a lui Cristos, aşa cum a interpretat-o prima comunitate ghidată

de către apostoli, este înţeleasă ca şi împlinirea întregii istorii a lui Israel. Fără evenimentele din Vechiul Testament nu se înţeleg în mod deplin misterele lui Cristos.

Liturgia, de aceea, ca şi actualizare a istoriei mântuirii *in mysterio*, nu poate să nu valorizeze fiecare moment salvific şi să nu le vadă în raport cu ceea ce s-a întâmplat în Vechiul Testament. Nu trebuie apoi uitat că Cristos al credinţei şi al măririi este acelaşi cu Isus din Nazaret, adică cu Cristos al istoriei. Numai prin această viziune de ansamblu putem înţelege Anul Liturgic.

Extras din Norme generale privitoare la Anul liturgic şi la calendar:

Biserica retrăieşte, în ciclul anual, întregul mister al lui Cristos, de la Întrupare până la ziua Rusaliilor şi până la aşteptarea venirii Domnului.

I. Triduum-ul pascal

Cristos a îndeplinit lucrarea răscumpărării omului şi a preamăririi desăvârşite a lui Dumnezeu, mai cu seamă, prin misterul său pascal, prin care, murind, a nimicit moartea noastră şi, înviind, ne-a redobândit viaţa. De aceea, triduum-ul pascal al pătimirii şi învierii Domnului străluceşte ca o culme a întregului an liturgic. Aşadar, importanţa pe care o are duminica pentru săptămână, solemnitatea Paştelui o are pentru întregul an liturgic.

Triduum-ul pascal al pătimirii şi învierii Domnului începe de la Liturghia de seară a Cinei Domnului, îşi are centrul în Vigilia pascală şi se încheie cu Vesperele Învierii Domnului.

În Vinerea pătimirii Domnului şi, după caz, chiar şi în Sâmbăta Sfântă până la Vigilia pascală, se celebrează pretutindeni sfântul post pascal.

Vigilia pascală, din noaptea sfântă în care a înviat Domnul, e socotită ca „maica tuturor vigiliilor”; în ea, Biserica lui Cristos aşteaptă priveghind Învierea şi o celebrează în sacramente.

Aşadar, întreaga celebrare a acestei Vigilii sacre trebuie să se desfăşoare noaptea: fie să înceapă după lăsarea nopţii, fie să se sfârşească înainte de zorii duminicii.

II. Timpul Pascal

Cele cincizeci de zile de la duminica Învierii până la duminica Rusaliilor se sărbătoresc în bucurie şi veselie, ca o unică zi de sărbătoare, „marea duminică”.

Acestea sunt zilele în care se cântă cu precădere Aleluia.

Duminicile din acest timp sunt socotite duminici ale Paştelui şi, după duminica Învierii, sunt numite duminicile a II-a, a III-a, a IV-a, a V-a, a VI-a şi a VII-a a Paştelui; acest timp sfânt de cincizeci de zile se încheie cu duminica Rusaliilor.

Primele opt zile ale Timpului Pascal constituie Octava Paştelui şi sunt celebrate ca solemnităţi ale Domnului.

În a patruzecea zi după Paşti, se celebrează Înălţarea Domnului; acolo unde nu este de poruncă, este fixată în duminica a VII-a a Paştelui.

Feriile de după Înălţare până în sâmbăta dinaintea Rusaliilor inclusiv pregătesc pentru venirea Duhului Sfânt, Mângâietorul.

III. Postul Mare

Timpul Postului Mare este orânduit pentru pregătirea celebrării Paştelui: liturgia acestui timp îi pregăteşte pentru celebrarea misterului pascal atât pe catecumeni, prin diferitele grade ale iniţierii creştine, cât şi pe credincioşi, care îşi aduc aminte de Botezul primit şi fac pocăinţă.

Timpul Postului Mare ţine de la Miercurea Cenuşii până la Liturghia Cinei Domnului exclusiv.

De la începutul Postului Mare până la Vigilia pascală nu se spune Aleluia.

În miercurea de la începutul Postului, care este ţinută pretutindeni ca zi de post, se face impunerea cenuşii.

Duminicile din acest timp se numesc Duminica I, a II-a, a III-a, a IV-a şi a V-a din Post.

Duminica a VI-a, în care începe Săptămâna Sfântă, se numeşte Duminica Floriilor şi a pătimirii Domnului.

Săptămâna Sfântă e orânduită spre amintirea şi retrăirea pătimirii Domnului, începând cu intrarea lui mesianică în Ierusalim.

În Joia din Săptămâna Sfântă, dimineaţa, episcopul, concelebrând Liturghia cu preoţii săi, binecuvântează uleiurile sfinte şi sfinţeşte crisma.

IV. Timpul Crăciunului

32. În afară de celebrarea anuală a misterului pascal, cea mai veche sărbătoare în Biserică este amintirea naşterii Domnului şi a primelor lui manifestări: aceasta se face în timpul Crăciunului.

Timpul Crăciunului începe de la primele Vespere ale Naşterii Domnului şi se încheie în duminica de după Epifanie sau de după 6 ianuarie, inclusiv.

Liturghia Vigiliei Crăciunului se celebrează în seara zilei de 24 decembrie, fie înainte, fie după primele Vespere.

În ziua Naşterii Domnului, preoţii pot celebra câte trei Liturghii, după o veche tradiţie romană, şi anume, noaptea, în zori şi în timpul zilei.

35. Naşterea Domnului îşi are octava proprie, orânduită astfel:

a) în duminica din cadrul octavei sau, dacă nu există, în ziua de 30 decembrie, este sărbătoarea Sfintei Familii a lui Isus, Maria şi Iosif;

b) în ziua de 26 decembrie este sărbătoarea sfântului Ştefan, primul martir;

c) în ziua de 27 decembrie este sărbătoarea sfântului Ioan, apostol şi evanghelist;

d) în ziua de 28 decembrie este sărbătoarea sfinţilor prunci nevinovaţi;

e) zilele de 29, 30, 31 sunt zile din octavă;

f) în ziua de 1 ianuarie, în octava Naşterii Domnului, este solemnitatea Sfintei Maria.

Epifania Domnului se celebrează în ziua de 6 ianuarie; acolo unde nu este de poruncă, este fixată în duminica dintre 2 şi 8 ianuarie.

În duminica de după 6 ianuarie este sărbătoarea Botezului Domnului.

V. Timpul Adventului

Timpul Adventului are o dublă natură: e o pregătire pentru solemnitatea Naşterii Domnului, în care se cinsteşte prima venire a Fiului lui Dumnezeu între oameni, şi, totodată, este timpul când, prin această amintire, minţile sunt călăuzite spre aşteptarea celei de-a doua veniri a lui Cristos, la sfârşitul timpurilor. Astfel, timpul Adventului apare ca o perioadă de aşteptare plină de evlavie şi de bucurie.

Timpul Adventului începe de la primele Vespere ale duminicii care cade în 30 noiembrie, sau este imediat următor acestei date, şi se termină înainte de primele Vespere ale Naşterii Domnului.

Feriile dintre 17 şi 24 decembrie inclusiv au drept scop o pregătire mai directă pentru Naşterea Domnului.

VI. Timpul de peste an

În afară de timpurile ce au un caracter specific, rămân în cursul anului treizeci şi trei sau treizeci şi patru de săptămâni în care nu este celebrat un aspect deosebit al misterului lui Cristos, ci, mai degrabă, este cinstit misterul lui Cristos în plinătatea sa, mai ales în zilele de duminică. Această perioadă se numeşte „Timpul de peste an”.

Timpul de peste an începe în lunea ce urmează duminicii de după 6 ianuarie şi durează până marţi înainte de Postul Mare, inclusiv; reîncepe în lunea de după duminica Rusaliilor şi se termină înainte de primele Vespere ale duminicii I din Advent.

Angajare şi reflecţie:

1. Sunt conştient că omul are o putere limitată și progresivă de a participa la mister, dar cinstind împreună cu Biserica sărbătorile din cadrul Anului Liturgic, trăiesc misterul unic al lui Cristos care a străpuns vălul istoriei pentru mântuirea mea?

2. Sunt conştient că în Anul Liturgic nu comemorez doar evenimente din trecut, dar trăiesc mântuirea mea alături de o persoană vie şi mereu prezentă, Isus Cristos?